

פרשת בהר

קדושת ארץ ישראל

רש"י ויקרא פרק כה: יח

וישבתם על הארץ לבטח - שבעון שמטה ישראל גולים, שנאמר (ויקרא כו לד) אז תרצה הארץ את שבתותיה והרצת את שבתותיה, ושבעים שנה של גלות בבל, כנגד שבעים שמשות שבתלו היו:

הרב אליהו כ"טוב

פרשיות א' וב' מדברות בזמן שישראל עושים רצונו של מקום ושומרים "שבת הארץ" כדיניה ומקדשים את שנת היובל וקוראים דרור ונותנים גאולה לארץ ולכל נחלה בה שבעליה עזובה מפני דוחקם. ברם בפרשיות ג' עד ז' מדברות בזמן שאין ישראל עושים רצונו של מקום ואין הארץ שובתת את שבתותיה והשדות שנמכרו מאחוזת האבות אינם חוזרים לבעליהם ביובל, ולא העבדים חוזרים למשפחותיהם והנושים נוגשים גם בשנות השמיטה ושבת הארץ נעשה חול.

ויקרא כה

פרשה ראשונה - שמיטה

(א) וידבר ה' אל-משה בקר סיני לאמר: (ב) דבר אל-בני ישראל ואמרת אליהם כי תבאו אל-הארץ אשר אני נתן לכם ושבתה הארץ שבת לה: (ג) שש שנים תנרע שדה ושש שנים תזמר פרמך ואספת את-תבואתה: (ד) ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ שבת לה שדה לא תנרע ופרמך לא תזמר: (ה) את ספיים קצירך לא תקצור ואת-ענבי גזרך לא תבצר שנת שבתון יהיה לארץ: (ו) והיתה שבת הארץ לכם לאכלה לה ולעבדך ולאמטך ולשכירך ולתושבך הגרים עמך: (ז) ולבהמתך ולחיה אשר בארצה תהנה כל-תבואתה לאכל:

פרשה שניה - יובל

(ח) וספרת לה שבע שבתות שנים שבע שנים והיו לה ימי שבע שבתות השנים תשע וארבעים שנה: (ט) והעברת שופר תרועה בתדוש השבועי בעשור לתדוש ביום הפורים תעבירו שופר בכל-ארצכם: (י) וקדשתם את שנת החמישים שנה וקראתם דרור בארץ לכל-ישיביה יובל הוא תהנה לכם ושבתם איש אל-אחוזתו ואיש אל-משפחתו תשבּו: (יא) יובל הוא שנת החמישים שנה תהנה לכם לא תורעו ולא תקצרו את-ספיחיה ולא תבצרו את-גזריה: (יב) כי יובל הוא קדש תהנה לכם מן-השדה האכלו את-תבואתה: (יג) בשנת היובל הזאת תלשבו איש אל-אחוזתו: (יד) וכי-תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך אל-תונו איש את-אחיו: (טו) במספר שנים אחר היובל תקנה מאת עמיתך במספר שני-תבואת ממכר-ך: (טז) לפני רב השנים תרבה מקנתו ולפני מעט השנים תמעט מקנתו כי מספר תבואת הוא מכר לה: (יז) ולא תונו איש את-עמיתו ויגאתו מאלוהיה כי אני לה' אלוהיכם: (יח) ועשיתם את-חקתי ואת-משפטי תשמרו ועשיתם אתם וישבתם על-הארץ לבטח: (יט) ונתנה הארץ פריה ואכלתם לשבע וישבתם לבטח עליה: (כ) וכי תאמרו מה-נאכל בשנה השביעית הן לא נזרע ולא נאסף את-תבואתנו: (כא) וצויתי את-ברכתי לכם בשנה השלישית ועשית את-התבואה לשלש השנים: (כב) וזרעם את השנה השמינית ואכלתם מן-התבואה יצון עדו השנה השלישית עד-בוא תבואתה תאכלו יצון: (כג) והארץ לא תמכר לצמחת כי-לי הארץ פייגרים ותושבים אתם עמדי: (כד) ובכל ארץ אחזתכם גאלה תתנו לארץ:

פרשה שלישית - לא יחדל אביון מקרב הארץ - מפני דוחקו האיש צריך למכור את נחלתו

(כה) כי-ימדה אחיך ומכר מאחוזתו ונא גאלו הקרב אליו וגאל את ממכר אחיו: (כו) ואיש כי לא יהנה-לו גאל והשיגה לו ומצא פדי גאלתו: (כז) וחשב את-שני ממכרו והשיב את-העדה לאיש אשר מכר-לו ושב לאחוזתו: (כח) ואם לא-מצאה לו די השיב לו והנה ממכרו ביד הקנה אותו עד שנת היובל ויצא ביבול ושב לאחוזתו:

פרשה רביעית – זו קשה מן הראשונה האיש שנפל צריך למכור את הבית שנחלו אבותיו (כט) ואיש כיימקר בית-מושב עיר חומה והיתה גאלתו עד-תם שנת ממכרו ימים תהנה גאלתו: (ל) ואם לא-יגאל עד-מלאת לו שנה תמימה וקם הבית אשר-בעיר אשר-לא לו חמה לצמיחת לקנה אתו לדרתיו לא יצא ביבל: (לא) ובתי הצצרים אשר איו-להם חמה סביב על-שדה הארץ יחשב גאלה תהנה-לו וביבל יצא: (לב) וערי הלויים בתי ערי אצותם גאלת עולם תהנה ללויים: (לג) ואשר יגאל מן-הלויים ויצא ממכר-בית ועיר אצותו ביבל כי בלי ערי הלויים הוא אצותם בתוך בני ישראל: (לד) ושדה מגרש עריהם לא ימכר כי-אצות עולם הוא להם:

פרשה חמישית – זו קשה מהקודמת שכך האדם נופל במצוקתו שאינו רואה דרך הצלתו אלא בהלוואה ברבית

(לה) וכיימוה אחיה ומטה ידו עמך והסוקת בו גר ותושב וחי עמך: (לו) אל-תקח מאתו גשף ומרבית ונראת מאליה וחי אהיה עמך: (לז) את-כסף לא-תתן לו בגשף ובמרבית לא-תתן אקלה: (לח) אני לה' אלוקיכם אשר-הוצאתי אתכם מארץ מצרים לתת לכם את-ארץ כנען להיות לכם לאלקים:

פרשה ששית – אדם מוכר חירותו ומשעבד עצמו לעבודת עבד

(לט) וכיימוה אחיה עמך ונמכר-לו לא-תעבד בו עבדת עבד: (מ) כשכיר בתושב יהנה עמך עד-שנת היבל יעבד עמך: (מא) ויצא מעמך הוא ובגיו עמו ושב אל-משפחתו ואל-אצות אבתיו ישוב: (מב) כייעבדי תם אשר-הוצאתי אתם מארץ מצרים לא ימכרו ממכרת עבד: (מג) לא-תרגה בו בפרך ונראת מצלוקיה: (מד) ועבדך ואמתך אשר יהיו-לו מאת הגוים אשר סביבתיכם מהם תקנו עבד ואמה: (מה) וגם מבני התושבים הגרים עמכם מהם תקנו וממשפחתם אשר עמכם אשר הולידו בארצכם והיו לכם לאצות: (מו) והתנחלתם אתם לבניכם אתריכם לרשת אצות לעלם בהם תעבדו ובאחיכם בני-ישראל איש באחיו לא-תרגה בו בפרך:

פרשה שביעית – איש ישראל נמכר לאיש נכרי בארץ ישראל להיות לו שמש לע"ז

(מז) וכי תשיג יד גר ותושב עמך ומך אחיה עמו ונמכר לגר תושב עמך או לעקר משפחת גר: (מח) אחרי נמכר גאלה תהנה-לו אחד מאחיו יגאלנו: (מט) או-דדו או כן-דדו יגאלנו או-משאר בשנו ממשפחתו יגאלנו או-השיגה ידו ונגאל: (נ) וחשב עם-קנהו משנת המכרו לו עד שנת היבל והנה יסוף ממכרו במספר שנים כימי שכיר יהנה עמו: (נא) אם-עוד רבות בשנים לפיהו ישיב גאלתו במקסו מקנתו: (נב) ואם-מלט נשאר בשנים עד-שנת היבל וחשבר-לו כפי שניו ישיב את-גאלתו: (נג) כשכיר שנה בשנה יהנה עמו לא-ירגנו בפרך לעיניו: (נד) ואם-לא יגאל באלה ויצא בשנת היבל הוא ובגיו עמו: (נה) כילי בני-ישראל עבדים עבדי תם אשר-הוצאתי אתם מארץ מצרים אני ה' אלוקיכם: (ויקרא פרק כו) (א) לא-תעשו לכם אילים ופסל ומצבה לא-תקיימו לכם ואכן משפית לא תתנו בארצכם להשתחנות עליה כי אני ה' אלוקיכם:

למה דווקא "בעון שמטה ישראל גולים"?

קדושת הארץ

הרב אליהו כ"טוב

לכשתמצי לומר – כל הפרשיות מסדר "קדושים תהיו" עד סוף "ויקרא" הכל מענין מקיף אחד – האזהרה שהקב"ה מזהיר את ישראל עמו על קדושתו שהאציל לבריאה כלה ונטע אותה בשלשה ריכוזים הידועים בספרים בשם – עולם שנה ונפש – ועשה את ישראל שומרים על שלשתם:

"נפש" – כל יצור חי שכבריאה שהאדם מישראל מהויב במצוות שבין אדם לחבירו – פרשת קדשים

"שנה" – קדושת הזמן – שבת ומועדים – פרשת אמור

"עולם" – קדושת המקום – ארץ ישראל – פרשת בהר

ספר הכוזרי מאמר ב

כב. אמר החבר: ממה שאמרו בענין זה: הכל מעלין לארץ ישראל ואין הכל מורידין, ודנו האשה שאינה רוצה לעלות עם בעלה לארץ ישראל שתצא שלא בכתובה, והפכו כאשר האיש אינו רוצה לעלות עם אשתו בארץ שיוציא ויתן כתובה, ואמרו: "לעולם ידור אדם בארץ ישראל אפילו בעיר שרובה כותים ואל ידור בחוצה לארץ אפילו בעיר שרובה ישראל, שכל הדר בארץ ישראל דומה למי שיש לו אלוה, וכל הדר בחוצה לארץ דומה למי שאין לו אלוה". וכן בדוד הוא אומר: "כי גרשוני היום מהסתפת בנחלת ה' לאמר לך עבוד אלהים אחרים" (שמואל א' כ"ו י"ט) לומר לך שכל הדר בחוצה לארץ כאילו עובד אלהים אחרים. וכבר שמו לארץ מצרים מעלה על שאר הארצות האחרות, ושפטו על זולתה מקל וחומר ואמרו: "ומה מצרים שנכרתה עליה ברית אסור, שאר ארצות לא כל שכן", ואמרו: "כל הקבור בארץ ישראל כאילו קבור תחת המזבח", ומשבחים מי שמת בה יותר ממי שנשוא אליה מת, ממה שאמרו: "אינו דומה קולטתו מחיים לקולטתו אחר מיתה". אבל אמרו במי שהיה יכול לדור בה ולא דר בה וצוה לשאת אותו אליה לאחר מותו: "בחייכם ונחלתי שמתם לתועבה, ובמיתתכם ותבאו ותטמאו את ארצי". והיה מהקפדת רבי חנינא כאשר שאלו אותו אם מותר שילך פלוני לחוצה לארץ לייבם אשת אחיו, שאמר: "אחיו נשא כותית ומת ברוך המקום שהרגו והוא ירד אחריו". ושאסרו מכירת קרקע לנכרי, ושאסרו מכירת קורות הבית, והניחו חרב ושאמרו. "אין דנין דיני קנסות אלא בארץ ישראל ושלא יצא העבד לחוצה לארץ", וזולת זה הרבה. ועוד אמרו. "אזירא דארץ ישראל מחכים". ומאבהתם אותה אמרו: "כל המהלך ארבע אמות בא"י מובטח לו שהוא בן העולם הבא". ואמר רבי זירא למין שרצה לעבור עמו בנהר מבלי מקום מעבר, מתאווה לעבור בא"י: "דוכתא דמשה ואהרן לא זכו ליה מי יימר דזכינא ליה".

הרב זווין

"כי תבוא אל הארץ אשר אני נותן לכם ושבתה הארץ שבת לה, שש שנים תזרע שדך". הסדר אינו מוכן: בתחילה הרי "שש שנים תזרע שדך" ואחר כך באה שמיטה, וכאן כתוב שכאילו מיד עם הביאה "אל הארץ אשר אני נותן לכם" באה השמיטה ואחר כך "שש שנים תזרע שדך"? יש הבדל בין חו"ל לא"י: בחו"ל מקדשים את הארץ ומלוואה על ידי קיום המצוות המושרשות בה, ובא"י להיפך: ע"י קדושת הארץ בה חיוב המצוות התלויות בארץ. כלומר בחו"ל מצד עצמה אין בה קדושה. ובכל המעשה אשר יעשה וכל המאכל אשר יאכל מצד עצמה אין בהם קדושה, אלא שהאדם כשמקיים בכל אותם הדברים המצוות שניתנו בהם, ונזהר מהאיסורים ועבירות שבהם, ומשתמש בהם לצורך מע"ט, הרי הוא מכניס בהם קדושה והם נכללים בהקדושה העליונה. אבל א"י יש בה קדושה מצד עצמה... ומתוך קדושה זו חלו כל המצוות התלויות בארץ... נמצא שהסיבה קדושת הארץ, והמסובב מזה חיוב המצוות התלויות בה. ואם כך הוא בכל המצוות התלויות בארץ, כ"ש במצוות שמיטה, שכל עיקר מהותה הוא שביתת הארץ... ובשמיטה קדושת השמיטה בתוך עצם הארץ... ולכן "כי תבוא אל הארץ" מיד "ושבתה הארץ" כבר תיכף חל כוח השביתה בגוף הארץ.

קיום השמיטה היא תעודת זכותינו לארץ ישראל הקדושה וכן להיפך – למה?

שמיטה והר סיני

רש"י ויקרא פרק כה:א

בהר סיני - מה ענין שמיטה אצל הר סיני, והלא כל המצוות נאמרו מסיני, אלא מה שמיטה נאמרו כללותיה ופרטותיה ודקדוקיה מסיני, אף כולן נאמרו כללותיהן ודקדוקיהן מסיני, כך שנויה בתורת כהנים. ונראה לי שכך פירושה לפי שלא מצינו שמיטת קרקעות שנשנית בערבות מואב במשנה תורה, למדנו שכללותיה ופרטותיה כולן נאמרו מסיני, ובא הכתוב ולמד כאן על כל דבור שנדבר למשה שמיני היו כולם כללותיהן ודקדוקיהן, וחזרו ונשנו בערבות מואב:
נעשה ונשמע
עצמו, חבירו, מקום